

2. Базовий компонент дошкільної освіти : нова редакція / [наук. керівник: А. М. Богуш, авт. кол.: А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богінч та ін.] ; МОНмолодьспорт України, НАПН України. – Київ, 2012. – 26 с.
3. Божович, Л. И. Личность и ее формирование в дошкольном возрасте / Л. И. Божович. – М.: Просвещение, 1968. – 464 с.
4. Выготский, Л. С. Собрание сочинений: в 6 т / Л. С. Выготский. – М.: Педагогика, 1982. – Т. 2. – 504 с.
5. Мухина, В.С. К проблеме социального развития ребенка / В.С. Мухина // Психологический журнал – 1990. – Т.1, №5. – С.9–15.
6. Леонтьев, А.Н. Деятельность. Сознание. Личность / А.Н. Леонтьев. – М.: Смысл; Академия, 2004. – 352 с.
7. Трубайчук, Л.В. Интеграция образовательных областей как средство организации целостного процесса в дошкольном учреждении / Л.В. Трубайчук. – Челябинск: Образование, 2011. – 157 с.

УДК 37.015.31:81'271.1:373.2-053.4

Кас'яненко О.М.,
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Мукачівський державний університет
Кузан М.Ю.,
здобувач вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта»,
ОС «Магістр»
Мукачівський державний університет

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА МЕТОДІВ ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНО ПРАВИЛЬНОГО МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Період дошкільного дитинства – дуже важливий етап у формуванні людини, етап, коли закладаються основні риси її характеру, починається становлення особистості, формуються основні мовні навички та мова в цілому. Мова – невичерпне багатство, яким природа обдарувала людину, його можна примножити, а можна і непомітно розробити. Тому перед вихователем стоїть завдання: прищепити дитині любов до слова, навчити її чітко, красиво і влучно висловлюватися, відстоювати власну думку.

Методи навчання – це способи спільної діяльності вихователя і дітей, спрямовані на розв'язання завдань розвитку мови. Щоб розібратися в численних методах і прийомах навчання, з'ясувати їх характер, суть, правильно оцінити, застосовують наукову класифікацію. Класифікують методи навчання за різними ознаками: за характером керівництва розумовою діяльністю учнів (пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемний, частково-пошуковий, дослідницький); за джерелом знань (наочні, словесні, практичні); за типом діяльності (практичні, практико-теоретичні, теоретичні). У дошкільній педагогіці методи навчання класифікуються переважно за джерелом знань[2].

Значне місце в роботі з розвитку мови дітей займають наочні методи: спостереження, екскурсії, огляди-екскурсії, розглядання предметів, картин, перегляд діафільмів, кінофільмів, телепередач, дидактичні ігри з наочністю. Використання цих методів відповідає дидактичному принципу наочності і наочно-дійовому та наочно-образному характеру мислення дошкільників. Ефективність засвоєння дітьми знань, формування повноцінних уявлень, розвиток таких психічних процесів, як сприймання, пам'ять, мислення і на цій основі розвиток мови, великою мірою залежить від того, наскільки широко в пізнавальну діяльність включаються різні форми чуттєвого сприймання. Якщо об'єкти доступні безпосередньому сприйманню дітей, вихователь використовує метод спостереження або його різновидності: огляд приміщення, розглядання натуральних предметів, іграшок[1].

Якщо об'єкти недоступні для безпосереднього сприймання, педагог знайомить з ними дітей опосередкованим шляхом, розглядаючи картини, фотографії, переглядаючи кінофільми, діафільми. Опосередковані наочні методи застосовують у дитячому садку і для повторного ознайомлення з об'єктами, закріплення одержаних під час спостережень знань.

Одночасно здійснюються завдання з розвитку словника дітей, формування зв'язного мовлення.

Словесні методи. Значення цієї групи методів полягає в тому, що вони дають можливість здійснювати в єдності розширення та закріплення знань дітей про навколишнє і формувати їхні мовні вміння і навички. До словесних методів належать: читання, розповідання художніх творів, заучування віршів, бесіди, розповіді дітей, переказ. Словесні методи дають можливість розвивати в дітей уміння розуміти зміст мови, застосовувати знання без опори на наочність. Уміння успішно засвоювати нові знання, сприймаючи повідомлення без наочності, забезпечує перехід дітей у процесі пізнання за межі його безпосереднього сприймання, що значно розширює можливості пізнання світу, а також забезпечує перехід знань на вищий рівень узагальнення, їх систематизацію. Живе спілкування дорослих і дітей, яке характерне для словесних методів, має виховне значення – воно викликає почуття, формує певне ставлення до змісту. Живе слово вихователя – взірєць для наслідування і засвоєння літературних норм мови[1].

Ефективним і доступним для дітей методом є розповідь вихователя. Його мета – сформулювати яскраві і точні уявлення про події чи явища. Ясність і простота опису об'єкта чи викладу події, лаконічність розповіді, яскравість образів, близькість досвіду вихователя інтересам дітей – необхідні умови успішного сприймання дітьми змісту розповіді. Вихователь обов'язково повинен враховувати, які знання дітьми вже набуті, і пов'язувати з ними нові відомості. За допомогою інтонаційної і художньої виразності, активізуючи прийомів вихователь домагається повнішого засвоєння дітьми змісту, збудження інтересу до нього, що викликає бажання обмінятися враженнями.

Розповіді дітей є методом, спрямованим на вдосконалення розумової діяльності, глибше усвідомлення знань і формування мовних умінь. У навчанні дошкільників використовують розповіді різного характеру: переказ, опис, сюжетна розповідь з досвіду, творча розповідь, розповідь-міркування, розповідь-пояснення. Розповідь дитини передбачає її спрямованість на слухача. Бажання бути зрозумілим спонукає до вибору мовних засобів, що найточніше передають зміст думки. Відображення в мовленні раніше сформованих уявлень і знань сприяє уточненню і закріпленню їх.

Читання художніх творів розширює і збагачує знання дітей, формує здібності до сприймання і розуміння художньої літератури, відтворення словесного образу, формування розуміння основних взаємозв'язків, здатність розуміти образність творів, викликати емоційну активність[1].

До словесних методів належить бесіда. За дидактичною метою бесіди поділяють на вступні, супроводжуючі та заключні [3]. Вступні бесіди проводяться тоді, коли вихователь знайомить дітей з новими явищами, формує нові навички, способи дії. Під час вступної бесіди він виявляє знання, досвід дітей з даної теми, уточнює їх, активізує і на цій основі ставить перед дітьми пізнавальні і практичні завдання, викликає до них інтерес. Супроводжуюча бесіда використовується під час спостережень, екскурсій, розглядання картин.

Заключна, або узагальнююча, бесіда проводиться з метою систематизації знань, їх дальшого поглиблення і усвідомлення. Вона планується як самостійне заняття. За допомогою спеціально підібраних запитань вихователь активізує пізнавальну діяльність, виправляє і розвиває думку, доповнює знання, вчить простим міркуванням. Такий поживлений обмін думками сприяє розвитку мислення і пізнавальних інтересів, розвитку мови. При правильно побудованій бесіді діти самі починають активно ставити запитання і намагаються знайти на них відповіді. За характером запитань можна судити про спрямованість дитячого мислення, про те, що виявилось для розуміння найважчим. Складність розумової діяльності, якої вимагає узагальнююча бесіда (розуміти мету, робити висновки, давати оцінку), робить її методом доступним лише старшим дошкільникам.

Практичні методи. Мета цих методів – навчити дітей на практиці застосовувати одержані знання, допомогти набутти й удосконалити мовні вміння і навички. До практичних

методів відносяться словесні дидактичні вправи, ігрові методи, елементарні досліди і моделювання.

Вправи – це багаторазове повторення дітьми розумових і практичних дій. Вправи можуть бути різного характеру: імітаційного (просте повторення важкого слова для його запам'ятовування, звуку для оволодіння вимовою), конструктивного (вправляння в оволодінні розумовою дією – підбір узагальнюючих слів до групи прикметників чи іменників, підбір протилежного за значенням слова), творчого (використання засвоєних способів в нових умовах, наприклад, самостійна постановка запитань у бесіді).

Великого значення дидактичним вправам надавала Є.І.Тіхєєва, яка розробила цілу систему дидактичних вправ для розвитку мови дошкільників. У дошкільній педагогіці визначено педагогічні вимоги до дидактичних вправ, що використовуються в роботі з дітьми:

- правильний підбір дидактичної вправи відповідно до помилок, які зустрічаються в дитячому мовленні;
- дидактична вправа повинна мати чітко визначену мету, основне навчальне завдання (наприклад, дидактична гра на засвоєння дітьми прийменників або дієслівних форм);
- матеріал до дидактичної вправи повинен підбиратись так, щоб діти мали можливість зіставити правильні і неправильні форми; щоб в ньому були не тільки ті граматичні форми, в яких діти допускають помилки, а й інші близькі граматичні форми, раніше засвоєні дітьми (червоне яблуко, червона стрічка);
- кожна дидактична вправа повинна збуджувати дитячу думку, сприяти розвитку мислення;
- будувати дидактичну вправу потрібно на знайомому дітям матеріалі, пов'язаному з їх життям і діяльністю;
- у дидактичних вправах необхідно передбачати наочний матеріал;
- дидактичні вправи повинні проводитись жваво, цікаво, з використанням ігрового прийому[2].

У ЗДО практичні методи часто мають ігровий характер. До них належать дидактичні ігри, наочні ігри-заняття, ігри-інсценівки.

Отже, в науково – методичній літературі розглядається цілий ряд методів, направлених на формування граматично правильного мовлення дітей дошкільного віку. Чільне місце серед цих методів належить дидактичним іграм.

Список використаних джерел

1. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних навчальних закладах : [підручник] / За ред. А. М. Богуш. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2011. – 704 с.
2. Калмикова Л.О. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності: діагностично-розвивальний комплекс : навч.-метод. посіб. / Л.О. Калмикова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2016. – 384 с.
3. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку : [монографія] / Л.О.Калмикова, Н.В.Харченко, С.Д.Демяненко, Л.А.Поряженко; За заг.ред. Л.О.Калмикової. – К. : «ПП Медведєв», 2007. – 304 с.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>